

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2006 vp

Hallituksen esitys Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen toteuttamiseksi tehtyjen Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välisen sisäisen rahoitussopimuksen ja sisäisen menettelytapasopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sisäisen menettelytapasopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä lokakuuta 2006 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen toteuttamiseksi tehtyjen Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välisen sisäisen rahoitussopimuksen ja sisäisen menettelytapasopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sisäisen

menettelytapasopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 200/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- yksikön päällikkö Sinikka Antila ja projektiavustaja Janna Heikkinen, ulkoasiainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä heinäkuussa 2006 tehdyn neuvoston kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien sisäisen sopimuksen, vuosia 2008—2013 koskevaan monivuotiseen rahoituskehykseen perustuvan yhteisön avun rahoituksesta Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT)

valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen mukaisesti sekä rahoitustuen myöntämisestä EY:n perustamissopimuksen neljännessä osassa tarkoitetuille merentakaisille maille ja alueille. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa huhti-

kuussa 2006 tehdyn neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien sisäisen sopimuksen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutettavista toimenpiteistä ja noudatettavista menettelyistä tehdyn sisäisen sopimuksen muuttamisesta sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä antaisi suostumuksensa sopimuksen väliaikaiselle soveltamiselle.

Sisäisellä rahoitus sopimuksella perustetaan kymmenes Euroopan kehitysrahasto, josta rahoitetaan AKT-EY-kumppanuussopimuksen puitteissa harjoitettava yhteistyö. AKT-EY-kumppanuussopimus on Euroopan unionin ja Saharan eteläpuolisen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden välisten suhteiden perusta. Sopimuksen mukaan Euroopan unionin ja AKT-maiden välisen yhteistyön päämääränä on AKT-valtioiden taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen kehityksen edistäminen rauhan ja turvallisuuden lisäämiseksi sekä vakaan ja demokraattisen poliittisen ympäristön vahvistamiseksi. Sopimus sisältää yhteistyön poliittista ulottuvuutta, kehitysyhteistyötä ja kauppaa koskevia määräyksiä. Sisäisellä rahoitus sopimuksella perustettava kymmenes Euroopan kehitysrahasto kattaa vuosien 2008—2013 rahoituksen. Sopimuksella sovitaan muun muassa EU:n jäsenmaiden maksu-osuuksista rahastoon sekä äänimääristä Euroopan kehitysrahaston komiteassa ja investointikehityskomiteassa.

Sisäisellä menettelytapasopimuksella määrätään AKT-EY-kumppanuussopimuksen täytän-

töön panemiseksi EU:n jäsenvaltioissa toteutettavista toimenpiteistä ja menettelyistä. Sisäisen menettelytapasopimuksen muutossopimuksella sopimukseen on tarkoitus tehdä eräitä muutoksia, joilla sopimus saatetaan vastaamaan niitä muutoksia, jotka tehtiin AKT-EY-kumppanuussopimukseen vuonna 2005 sopimuksen 95 artiklan mukaisen ensimmäinen viisivuotistarkastuksen tuloksena. Sisäisen menettelytapasopimuksen muutokset koskevat muun muassa todistusvoimaisia kieliä sekä poliittisen vuoropuhelun lisäämistä ennen AKT-EY-kumppanuussopimuksen mukaiseen neuvottelumenettelyyn turvautumista eräissä sopimusrikkomustilanteissa.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sisäisen menettelytapasopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Muutossopimus tulee voimaan samaan aikaan kun AKT-EY-kumppanuussopimuksen muuttamista koskeva sopimus edellyttäen, että kukin EU:n jäsenvaltio on hyväksynyt muutossopimuksen siihen mennessä valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti muutossopimuksen kanssa. Sisäinen rahoitus sopimus tulee puolestaan voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona viimeinen EU:n jäsenvaltio ilmoittaa hyväksyneensä sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa sisäisen menettelytapasopimuksen muutossopimuksen väliaikaiseen soveltamiseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Perustelut***Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välinen kumppanuussopimus eli Cotonoun sopimus**

Cotonoun sopimus on yksi Euroopan unionin kehitysyhteistyön keskeisimpiä välineitä ja maantieteelliseltä soveltamisaltaan laaja-alaisin. Sopimuksella kehitetään Euroopan yhteisön ja sen jäsenmaiden ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen valtioiden (AKT-maat) yhteistyötä. Vuonna 2000 allekirjoitetun — ja vuonna 2005 tarkistetun — sopimuksen periaatteet vastaavat hyvin Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita, mm. valiokunnan korostamaa köyhyden vähentämistä. Suomen ulkopoliittikan keskeiset yleisperiaatteet — ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio — huomioidaan sopimuksessa. Sopimukseen sisältyy mm. mahdollisuus keskeyttää yhteistyö yksittäisten valtioiden kanssa, jos näitä sopimuksen olennaisia osia rikotaan.

Cotonoun sopimusta tarkistetaan viiden vuoden välein. Ensimmäisen viisivuotistarkastuksen — vuonna 2005 — tarkoituksena oli parantaa sopimuksen soveltamista muuttamatta sopimuksen olennaista sisältöä. Sopimukseen lisättiin määräyksiä kansainvälisen terrorismin torjunnasta, palkkasoturitoiminnan ehkäisemisestä, yhteistyöstä joukkotuhoaseiden leviämisen torjumiseksi ja Kansainväliseen rikostuomioistuimeen sitoutumisesta sekä säännöllisemmän poliittisen vuoropuhelun käymisestä. Sopimukseen kirjattiin määräyksiä liittyen YK:n vuosittain asetettuihin ja täytäntöönpano- ja hallintomenettelyjä tehostettiin. Eduskunta on käsitellyt aikaisemmin sopimuksen tarkistamista (UAO 8/2005 vp, E 41/2005 vp).

EU:n jäsenmaiden välinen sisäinen rahoitus-sopimus ja menettelytapasopimuksen muutossopimus

Käsiteltävänä oleva esitys sisältää Cotonoun tarkistettuun kumppanuussopimukseen liittyvän kehitysyhteistyön monivuotisen rahoituskehiksen ja sisäisten menettelytapojen tarkistuksen. Eduskunta on aiemmin käsitellyt komission ehdotusta jäsenmaiden sisäiseksi sopimukseksi koskien EU:n ja AKT-maiden kehitysyhteistyön rahoitusta (E 41/2005 vp, E 48/2006 vp, U 26/2006 vp, UaVL 1/2006 vp) sekä komission ehdotusta sisäisen menettelytapasopimuksen muuttamisesta (E 34/2006 vp).

Sisäisellä rahoitusopimuksella perustetaan kymmenes Euroopan kehitysrachasto (EKR), josta rahoitetaan AKT-maiden ja EU:n merentakaisen maiden ja alueiden kanssa tehtävää kehitysyhteistyötä. Sopimuksessa määritellään rahoituksen kokonaissumma — 22 682 miljoonaa euroa — sekä kunkin jäsenvaltion maksuosuus ja sitä vastaava äänimäärä sopimuksen voimassaoloaikana 2008—2013. Rahoitusopimus sisältää eduskunnan budjettivaltaa sitovia määräyksiä ja vaatii siten eduskunnan suostumuksen.

Sisäisen rahoitusopimuksen määräykset vastaavat pääosin edellisen rahoitusopimuksen määräyksiä. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Cotonoun sopimuksen mukaiseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan riittävät varat ja että tämä sitoumus on monivuotinen. Yhteistyön rahoittaminen 10. Euroopan kehitysrachaston muodossa palvelee näitä tavoitteita. Ulkoasiainvaliokunta toistaa kantansa (UaVL 1/2006 vp), että EU:n merentakaisen maiden ja alueiden tuki (286 miljoonaa euroa eli 1,3 prosenttia EKR:sta) osana kehitysrachastoa on periaatteellisesti ongelmallinen, koska nämä maat ja alueet ovat suhteellisen hyvätulaisia ja kiinteässä yhteydessä emämaihinsa Euroopassa. Espanja ja Ruotsi ovat esityksen mukaan jättäneet virallisen lausuman asiasta sopimuksen allekirjoitusvaiheessa. Merentakaisen maiden ja alueiden tuki on osa kokonaisratkaisua ja johtuu saadun selvityksen mukaan siitä peruslinjauksesta, että mallina on

käytetty 9. Euroopan kehitysrahastoa. Valiokunta korostaa, että tulevaisuudessa merentakaisten maiden ja alueiden rahoitus tulisi ratkaista muulla tavalla kuin kehitysapuun tarkoitettun instrumentin kautta.

Ulkoasiainvaliokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota EY:n kehitysyhteistyön maksatus-
ten jälkeensä jääneisyyteen (UaVM 14/2001 vp). Sopimukseen sisältyy uusi raukeamislauseke, jonka mukaan raukeavat varat palautuvat jäsenvaltioille tai ne voidaan yksimielisellä päätöksellä siirtää osaksi uusinta EKR:a. Kuten esityksessä todetaan, raukeamislauseke on edistysaskel terveen taloushallinnon näkökulmasta ja yhdenmukainen Suomen tukeman menettelyjen harmonisoinnin kanssa.

Sisäisen menettelytapasopimuksen muutossopimus sisältää tarkistetun Cotonoun sopimuksen toimeenpanoon liittyviä määräyksiä. Sopimusta on tarpeellista uudistaa neuvoston päätöksenteon osalta esimerkiksi tilanteessa, jossa tietty AKT-maa on laiminlyönyt esimerkiksi joukkotuhoojien leviämisen estämistä koskevia velvoitteitaan, tai jos kyseessä on vakava korruptiotapaus.

Molempien käsiteltävinä olevien sopimusten kansainvälinen voimaantulo edellyttää, että kukin EU:n jäsenvaltio on hyväksynyt sopimuksen valtiosääntönsä mukaisesti. Menettelytapasopimuksen muutossopimuksen ratifiointiprosessi kestää jopa yli kaksi vuotta, ja sen vuoksi sisäisen menettelytapasopimuksen muutoksia on päätetty soveltaa väliaikaisesti. Suomi on tehnyt varauksen väliaikaisen soveltamisen osalta, kunnes eduskunnan suostumus on saatu. Valiokunta puoltaa sopimuksen väliaikaista soveltamista. Rahoitussopimuksen osalta on tärkeää, että kaikki jäsenmaat saisivat ratifiointiprosessin päätökseen vuoden 2007 loppuun mennessä, jolloin nykyinen kehitysrahasto umpeutuu.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoi-

tuksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Brysselissä 17 päivänä heinäkuuta 2006 tehdyn neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien sisäisen sopimuksen, vuosia 2008—2013 koskevaan monivuotiseen rahoituskehikseen perustuvan yhteisön avun rahoituksesta Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen mukaisesti sekä rahoitustuen myöntämisestä EY:n perustamissopimuksen neljännessä osassa tarkoitetuille merentakaisille maille ja alueille,

että eduskunta hyväksyy Luxemburgissa 10 päivänä huhtikuuta 2006 tehdyn neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien sisäisen sopimuksen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen täytäntöönpanemiseksi toteutettavista toimenpiteistä ja noudatettavista menettelyistä 18 päivänä syyskuuta 2000 tehdyn sisäisen sopimuksen muuttamisesta,

että eduskunta antaa suostumuksensa viimeksi mainitun sopimuksen väliaikaiseen soveltamiseen ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 1 päivänä helmikuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Eero Lankia /kesk
vpj.	Mari Kiviniemi /kesk	Suvi Lindén /kok
jäs.	Ulla Anttila /vihr	Petri Neittaanmäki /kesk
	Jörn Donner /r	Maija Perho /kok
	Antero Kekkonen /sd	Aulis Ranta-Muotio /kesk
	Kimmo Kiljunen /sd	Suvi-Anne Siimes /vas
	Katri Komi /kesk	Jari Vilén /kok
	Johannes Koskinen /sd	Ben Zyskowitz /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.